

Claudia thuis met haar broertje Job

NAAR HET VMBO

Voorbereiding op de gewone wereld

Claudia (14) gaat naar het Goese Lyceum, een reguliere VMBO-school. Haar moeder, Ellen Hillebrand, vertelt over de keuze voor regulier onderwijs en de dagelijkse praktijk. 'Ik heb altijd gevonden dat je mensen met een verstandelijke beperking niet bij elkaar moet zetten op school. Want zo zit de wereld niet in elkaar, en na de school komen ze ook in de gewone wereld.' • interview Gert de Graaf, medewerker onderwijs SDS.

foto's familie Hillebrand en Frans Melissen

'Waarom hebben we indertijd gekozen voor een gewone basisschool? We zagen geen redenen om dat niet te doen. Alle kinderen gaan naar de basisschool, dus waarom Claudia niet? Ze zat al op een gewone peuterspeelzaal en dat ging goed. We hebben ook vrij snel een basisschool gevonden. Je hoorde goede verhalen over die school. En we kenden kinderen die erheen gingen. Toen we haar aanmeldde heeft de directeur even overlegd met de kleuterleerkrachten en zeiden ze heel snel 'laat Claudia maar komen'. Ze is eigenlijk probleemloos door die school gegaan. Ze heeft een jaar extra gekleuterd. Claudia was dertien op het einde van de rit. Met rekenen zat ze niet op het niveau van de klas, maar met lezen wel. Ze pasten aardrijkskunde en geschiedenis aan, wel hetzelfde onderwerp als de klas, maar minder leerstof. En de overhoring werd bij haar mondeling gedaan. Voor rekenen en taal gebruikten ze voor haar boeken uit bijvoorbeeld groep vier. Voor haar idee deed ze dan hetzelfde als klasgenoten. Dat was voor haar wel belangrijk. Claudia zat eigenlijk

vrijwel altijd in de klas. De remedial teacher deed een paar keer per week wel extra rekenen en taal met haar, maar vaak samen met een paar andere kinderen uit haar klas, of uit een jonger leerjaar.

Keuze voor regulier vervolgonderwijs

Ik vind het VSO-ZML-onderwijs niet passen bij Claudia. Voor haar is het leeraanbod te minimaal. Ik ben er ook een keer gaan kijken om mijzelf een indruk te vormen. Ik heb verder websites bekeken van speciale scholen, niet alleen ZML-, maar ook praktijkonderwijs. Ik heb ook gekeken op een praktijkschool. Ik vond ook daar de leerstof nogal minimaal. Ik zag bovendien gewoon geen reden om met Claudia naar het speciaal onderwijs te gaan. Ik heb altijd gevonden dat je mensen met een verstandelijke beperking niet bij elkaar moet zetten op school. Want zo zit de wereld niet in elkaar, en na de school komen ze ook in de gewone wereld. Ik hoor van sommige ouders waarvan het kind na de basisschool naar een ZML is gegaan dat de ontwikkeling daarna stagneerde, of dat

het kind zelfs achteruit ging. Maar ik besef natuurlijk ook dat niet ieder kind met Downsyndroom zich staande kan houden op een gewone school, dus ouders hebben vaak ook geen andere keuze.

Scholen benaderen

Ik heb vier scholen voor voortgezet onderwijs benaderd. Daarmee ben ik in augustus van groep acht gestart.

Allereerst zijn we gaan kijken op de open dag van de dichtstbijzijnde school in Zierikzee. Daar gingen veel leerlingen uit Claudia's klas naar toe. Die school werkte samen met een praktijkschool. Ze waren ervan overtuigd dat Claudia op de praktijkschool thuishoorde. Na verschillende gesprekken wilden ze, terwijl ze Claudia zelfs nog nooit gezien hadden, haar wel toelaten tot de praktijkschool en dan daarnaast anderhalve dag per week naar het VMBO laten gaan. Maar ik wilde helemaal geen praktijkschool. Ze hadden er bovendien een sterk 'maar' bij. Iedere twee maanden wilden ze een gesprek of het nog wel liep.

Er is maar één VMBO in Zierikzee. Toen zijn we ons op Goes gaan oriënteren. De eerste VMBO-school daar heeft echt onderzocht of er mogelijkheden waren. Zij hadden het idee dat hun school er nog niet rijp voor was. Maar, ze hebben het wel serieus overwogen. Dat was in Zierikzee, naar mijn idee, niet het geval. We hebben ook nog een gesprek gehad met de Groenschool in Goes. Die zeiden direct: 'Dat staat niet in ons toelatingsbeleid, dus dat doen we niet.'

Toelating

Ondertussen hadden we ook het Goese Lyceum benaderd. Die hebben het heel professioneel aangepakt. Ze hebben gekeken op de basisschool. Vervolgens hebben ze op één dag de ambulante begeleider, de groepsleerkracht van de basisschool en een VMBO-leerkracht met ervaring, Hans van de Klundert van de OIVO-werkgroep, uitgenodigd op school. Van hun kant waren er twee zorgcoördinatoren aanwezig. Daarbij hebben ze alles doorgesproken. Aan het eind van de dag zijn de zorgcoördinatoren naar de directeur gegaan met een positief advies.

Starten

Claudia is naar de open dag geweest. Daarna is ze eigenlijk gewoon gestart op de school. De eerste week was voor alle leerlingen een kennismakingsweek en de tweede week gingen ze op kamp. Toevalligerwijs was dat op precies dezelfde locatie als het kamp waaraan Claudia in groep acht had deelgenomen. Dus zij kende daar alles. Zij kon de andere leerlingen wegwijs maken. Daar heeft ze de leerlingen en leerkrachten leren kennen. Tot de herfstvakantie heeft ze de tijd gekregen om vertrouwd te raken met de gang van zaken op school, zoals van het ene lokaal naar het andere gaan en goed op je rooster kijken. Dat had ze toch vrij snel door. Na de herfstvakantie zijn de leerkrachten meer nadruk gaan leggen op het leerprogramma. De ambulante begeleider vanuit het REC heeft dat helpen opstellen. We hebben een hele goede AB-er, die er bovenop zit en veel op school komt. Ze is al vanaf groep drie van de basisschool betrokken bij Claudia. Ze is goed geïnformeerd en als ze iets niet weet dan gaat ze op zoek naar informatie. Ze is altijd bereikbaar voor de school. Dat is heel belangrijk voor een school. Ze is niet dwingend, maar wel beschikbaar.

Regels

Ik was in het begin wel benieuwd of het goed zou gaan. Zou ze in de school blijven of aan de wandel gaan? Zou ze worden gepest? Maar dat soort dingen zijn eigenlijk niet gebeurd. Claudia zegt wel eens: 'Ik ben gepest.' Maar, dan blijkt dat ze zelf ook niet altijd even aardig is. Ze lokt het soms ook zelf uit, bijvoorbeeld door een paar keer tegen een kind

'jij bent stom' te zeggen. De school let er goed op dat Claudia gelijk behandeld wordt als het om de regels gaat. Zij moet ook op tijd komen en de lessen volgen. In het Kerstrapport van dit jaar stond bij één van de vakken: 'Het zou leuk zijn als je wat vaker komt.' Claudia bleek dus al een tijdje vaak bij dat vak niet te komen opdagen. Ik vroeg haar: 'Krijg je daar dan geen straf voor?' Claudia zei: 'Jawel hoor, maar ik kan toch niet nablijven. De taxi staat toch klaar.' Claudia wordt namelijk met de taxi gebracht en gehaald. De bus vind ik op deze leeftijd nog niet veilig voor haar én ze heeft haar energie nodig voor de school. Maar goed, Claudia had dus ontdekt dat ze zonder consequenties gewoon kon wegblijven bij een les. Als Claudia twijfel voelt bij iemand, dan maakt ze daar gebruik van. Dus de leerkrachten hebben moeten leren dat je de regels bij haar wel moet handhaven. Claudia beweerde overigens dat ze het lokaal niet kon vinden. Ik geloof dat niet helemaal. We hebben nu wel afgesproken dat een medeleerling haar even waarschuwt dat ze naar die les toe moet gaan. Dan gaat ze wel. En ik check iedere avond haar agenda. Dan moet ze mij vertellen wat ze die dag heeft gedaan. Dus dat geeft wat extra controle. Bovendien staat er nu een straf op uren spijbelen. Als ze heeft gespijbeld, dan mag ze niet helpen in de kantine. Dat maakt indruk, want dat doet ze graag. Je moet natuurlijk wel altijd nagaan waarom Claudia zich niet aan een regel houdt. Zo kwam ze de laatste maanden steeds te laat aan het begin van de dag. Het bleek dat er een nieuwe taxi-chauffeur was die de weg niet goed kende en omreed.

Projecten

Alle leerlingen op deze school werken aan projecten. Claudia had bijvoorbeeld aangegeven dat zij een galajurk wilde maken. Dan moet ze een ontwerptekening maken. Ze krijgt feedback en moet de tekening verbeteren. Ze moet rekenen en wiskunde gebruiken, want ze moet haar eigen maat opmeten. Ze moet opzoeken wat ze nodig heeft om een galajurk te maken en nagaan of dat in de school aanwezig is. Bij kookles laten ze haar bijvoorbeeld recepten lezen en wegen en rekenen. Daarnaast doet ze mee aan een aantal workshops met bepaalde vakken. Ze leert bijvoorbeeld Engels. Ze oefent woordjes op de computer.

Contact met medeleerlingen

Het contact met andere leerlingen is goed. Ik heb wel het idee dat het dit jaar

iets minder is, dat ze minder contact opzoekt. Ik merk niet dat ze het mist. Ze gaat met even veel plezier naar school. Deze school heeft een theaterafdeling. Claudia was al vier jaar bezig met jeugdtheater, dus dat sprak ons aan. In groep twee bleek ze het niet meer zo naar haar zin te hebben in de theaterklas. Toen is ze in plaats daarvan meer gaan dansen. Ze hebben ook dansles. Dat vindt ze heel erg leuk. Daar doet ze goed aan mee. Dat is met een andere klas en met die klas zoekt ze nu contact in de vrije uren. Buiten school heeft ze geen vriendinnen. In groep zes van de basisschool is dat overgegaan. Ze maakt niet de indruk het te missen. Ze komt wel in een oppasgezin met drie kinderen. Daar heeft ze contact mee. Ze doet af en toe leuke dingen met een vrouw van vierentwintig, en ze gaat veel om met haar broertje van vier. Voor haar is dat genoeg. Ze vermaakt zich prima. Ze onderneemt van alles. Ze gaat zelf boodschappen doen of boeken halen in de bibliotheek. Ze heeft ook weleens een vriendinnetje met Downs syndroom gehad. Dat vindt ze dan wel leuk, maar ze taalt er ook niet naar.

Met een medeleerlinge in de klas aan het werk.

Stage

In de tweede klas moeten ze kiezen voor een bepaald profiel. Claudia koos toen voor verzorging. Ze wilde dat per se. Dat stond als een paal boven water. Voor volgend jaar hebben we een stage-adres voor haar gevonden waar ze een aantal taken op het gebied van verzorging kan gaan uitvoeren. De plannen moeten nog concreet worden uitgewerkt. Als je zelf zo'n stageplaats regelt, dan is dat voor de school ook fijn. Ze hoeven zich daarover dan geen zorgen te maken. Dat is het mooie van samenwerking tussen ouders en school. Als ik Claudia zo zie, dan denk ik dat ze later bijvoorbeeld best zou kunnen werken binnen een verzorgingstehuis. Maar ik kijk niet te ver vooruit. Ze gaat nu voor het derde jaar naar deze school en verder werk ik nog niet vooruit. Daarna zien we wel weer. Je weet toch niet wat je op je pad tegenkomt.'

Ondersteuning van integratie

De afkorting OIVO staat voor Ondersteuning van Integratie in het Voortgezet Onderwijs. Het is een werkgroep opgericht door de VIM in samenwerking met het Seminarium voor Orthopedagogiek. In de werkgroep ontmoeten ouders en leerkrachten uit het voortgezet onderwijs elkaar. Hans van de Klundert is hierin als leerkracht tien jaar actief geweest. Hij heeft diverse reguliere VMBO-scholen geadviseerd over onderwijs aan leerlingen met Downsyndroom. In dit interview vertelt hij zijn ervaringen met de voorwaarden voor succesvolle integratie in het regulier vervolgonderwijs. 'De kernvraag is of een kind zich op de school kan ontwikkelen, niet of het een diploma kan halen. Het vraagt van de school: communicatie, gezond verstand en openheid.' • interview Gert de Graaf, medewerker onderwijs

SDS. foto's Frans Melissen

'Ik ben vanaf 2007 niet meer werkzaam in het onderwijs en niet meer betrokken bij de OIVO-werkgroep. Maar tot die tijd heb ik op een VMBO-school in Lelystad gewerkt. In 1997 werd Sjoerd bij ons aangemeld, een jongen met Downsyndroom. Yvonne van der Berg werkte bij een VMBO-school in Friesland. Die school had al wat ervaring opgedaan met leerlingen met Downsyndroom. Zij heeft toen de instroom van Sjoerd bij ons begeleid. Ze is bij ons op school gekomen om het team te informeren en ik ben bij de school in Friesland gaan kijken. In augustus startte Sjoerd bij ons op school. Ik was aangesteld als zijn mentor.

Kennis van zaken?

Ik werd weinig gehinderd door kennis van zaken. Dat is natuurlijk niet alleen een voordeel. Maar het bleek ook niet alleen een nadeel te zijn. Scholen denken vaak: 'Dat specialisme hebben we niet in huis.' Maar mijn ervaring is dat het specialisme dat je nodig hebt voor een belangrijk deel bestaat uit het goed met elkaar communiceren binnen de school, docenten met mentor, en school met ouders. Je moet als school wel het gevoel hebben dat er met de ouders goed valt te communiceren. Ouders die aankloppen en zeggen 'school, je moet dit, en school je moet dat', ouders die alleen maar eisend zijn die gaan het niet red- den. Ik begrijp wel dat sommige ouders een geschiedenis met hun kind achter de rug hebben waardoor ze zich zo zijn gaan opstellen, maar het werkt niet. Dat werkt ook niet met andere leerlingen. Er moet wederzijds vertrouwen zijn en realiteitszin. Een tweede voorwaarde is

dat je je gezond verstand gebruikt. En als derde moet je gebruik willen maken van de ervaringen die er al zijn. Met die drie dingen ben ik een heel eind gekomen. Kinderen met Downsyndroom zijn in veel opzichten niet anders dan andere kinderen. Op het oog lijkt het verschil veel groter.

Ik ben met Sjoerd aan het werk gegaan. Regelmatig had ik contact met Yvonne. Na een half jaar vroeg zij mij of ik niet eens mee wilde gaan om op andere scholen voorlichting te geven. Zo ben ik in de OIVO gerold. Zo'n vijf keer per jaar kwam ik wel op scholen voor regulier voortgezet onderwijs. Die probeerde je dan op gang te helpen met de integratie van een leerling met Downsyndroom. Bij de toelating van Claudia op het Goese Lyceum ben ik ook betrokken geweest.

Nieuwe leren

De school in Goes gaat in de onderbouw uit van het Nieuwe Leren. Dat is een sterk leerlinggerichte werkwijze. Alle leerlingen binnen die school mogen op hun eigen tempo hun niveau halen. Bij meer traditioneel klassikaal onderwijs heb je eerder dat iedere leerling op maandag pagina 12 tot en met 16 moet doorwerken. Red je dat dan niet, dan doe je het als leerling eigenlijk niet goed in de ogen van de leerkracht. Ik chargeer het nu om het scherp neer te zetten. De school in Goes werkt projectmatig, waarbij leerlingen een onderwerp uitdiepen. Ze mogen dat op hun eigen manier doen, binnen bepaalde grenzen. Een leerling met Downsyndroom kan binnen zo'n systeem goed laten zien wat ze kan. De leerlingen leren haar kennen. Eerst den-

ken ze waarschijnlijk: 'Die kan niet veel.' Ze zullen ervaren dat het kind bepaalde dingen wel kan. Een leerling met Downsyndroom is niet altijd overal zwak in. Ik ken bijvoorbeeld een meisje met Downsyndroom op een VMBO-school met een prachtig handschrift. Ze had het mooiste handschrift van de klas. Dat dwingt dan wel respect af.

Openheid

Een tweede reden waarom ik de school in Goes geschikt vindt is hun openheid. Ze waren nog niet zo lang bezig met het Nieuwe Leren. Daarom kreeg zelfreflectie - kijken hoe het gaat en dan zaken bijstellen - veel aandacht. Dat is een heel intelligente benadering. Dus je krijgt niet als je binnenkomt te horen: 'We weten alles al, we doen alles al goed en we veranderen niks.' Dat soort scholen kom je ook tegen. Die scholen stellen bij de toelating dan vaak eisen aan de leerling met Downsyndroom die ze niet aan andere leerlingen zouden stellen, bijvoorbeeld qua gedrag of niveau. Ze zeggen dan vaak 'ze kunnen geen diploma halen, dus we beginnen er niet aan'. Deze school in Goes was juist open en geïnteresseerd in de ervaringen die er al zijn opgedaan. Ze hebben op een reële manier onderzocht of het voor Claudia zinvol zou zijn om op de school te komen. Dat is namelijk de kernvraag, niet of het kind een diploma kan halen, maar of het zich op school kan ontwikkelen, ook in sociaal opzicht.

Klassikale scholen

Kan integratie ook op een meer klassikale school? Ja zeker, dat kan! Er zijn im-

In concentratie achter de computer.

mers, voordat het Nieuwe Leren bestond, al talloze goede ervaringen met leerlingen met Downsyndroom op voortgezet regulier onderwijs opgedaan. Ook nu zijn er diverse meer traditionele VMBO-scholen waar een leerling met Downsyndroom meedraait. Een traditionele school kan net zo goed een open school zijn waar onderling en met ouders goed wordt gecommuniceerd. En dan kan het prima.

Aanpassen leerstof

Het is belangrijk dat een school bereid is om voor deze leerling leerstof aan te passen waar het nodig is en de leerling gewoon mee te laten doen waar het kan. Er is aangepaste leerstof beschikbaar. Er is bijvoorbeeld een orthotheek bij het Seminarium met allerlei aangepaste werkbladen voor diverse vakken. Verder kan de basisschool waarop het kind heeft gezeten aangeven wat je moet aanpassen. Wij hebben in Lelystad drie leerlingen met Downsyndroom gehad. Ook als de leerling al bij ons was geplaatst heb ik altijd nog een paar keer overlegd met de basisschoolleerkracht. Een kind heeft al een hele voorgeschiedenis. Van de mensen die het kind goed kennen kun je veel leren.

De eerste insteek moet zijn: 'Probeer het kind zo gewoon mogelijk mee te laten doen'. Als dat niet lukt dan ga je kijken of je met een kleine aanpassing toch de gewone methode kunt gebruiken. Pas als dat niet lukt, neem je aangepaste leerstof, maar dan wel op hetzelfde vakgebied. Soms kan dat zelfs met hetzelfde thema. Als meedoen op een bepaald vakgebied niet kan of niet zinvol is voor een bepaalde leerling, dan ga je met de ouders en de vakdocenten overleggen of de leerling in die lestijd een andere activiteit kan doen, bijvoorbeeld een ander vak volgen. Je moet flexibel zijn, maar de insteek is 'zo gewoon mogelijk'.

'Voortrekken'

Als je aanpassingen doet, dan moet je ook kunnen uitleggen aan de medeleerlingen waarom je dat doet. Die gaan het kind anders zien als een buitenbeentje dat wordt voortgetrokken. Dat is funest. Je moet oppassen het kind niet dood te knuffelen. Dat geldt zeker voor de regels. Alle schoolregels zijn van toepassing voor de leerling met Downsyndroom, tenzij je goed kunt uitleggen waarom niet. Dat geldt ook voor sommige andere leerlingen. Op een VMBO-school is dat

eigenlijk niets bijzonders. Een voorbeeld wat betreft de regels is het op tijd komen bij de lessen. De ervaring leert dat veel leerlingen met Downsyndroom te laat komen bij de volgende les. De meesten kun je aanleren om op tijd te komen. Laat de leerling bijvoorbeeld iets eerder starten met het inpakken van zijn tas. Of laat een andere leerling het kind een tijdje op sleeptouw nemen. Als je het echter alleen maar best vindt dat de leerling te laat komt, dan wordt het steeds erger. Je moet ook met de medeleerlingen praten over de omgang met het kind met Downsyndroom. Dat doe je ook als je een andere leerling hebt met een bepaalde eigenaardigheid. Ieder kind moet een warme plek hebben op school.

Avontuur

Je hebt op elke school een aantal mensen nodig dat het voor zichzelf een leerzame en leuke ervaring vindt. Mensen die een avontuur durven aan te gaan, waarbij je niet van tevoren weet wat de uitkomst is. Maar, vaak is dat keurig in de haven en komt het allemaal hartstikke goed terecht.'

Claudia in haar klas op het Goese Lyceum.

NAAR HET VMBO

De werkelijkheid is dat het wèl kan

Het Goese Lyceum is een reguliere VMBO-school. Joost Timmermans is teamleider Onderbouw van de locatie Bergweg, een afdeling van deze school. Hij is verantwoordelijk voor 250 leerlingen in groep 1 en 2 en 30 leerkrachten. In groep 2 zit Claudia. In dit interview vertelt Timmermans over de aanmelding, de toelating en het onderwijs aan deze leerling. **'Je probeert als school een afspiegeling te zijn van de maatschappij. De fantasie is dat het heel veel extra werk kost, en dat een reguliere school niet werkt voor zo'n kind. De werkelijkheid is dat het wel kan, dat Claudia echt een plek heeft op onze school en zich daar goed ontwikkelt.'** • interview Gert de Graaf, medewerker onderwijs SDS. foto's Frans Melissen

'Vanuit mijn toenmalige functie als zorgcoördinator op de school had ik al voor de aanmelding van Claudia informatie verzameld over inclusief onderwijs. In Zeeland is Stichting Arduin een grote zorgaanbieder. Vanuit hun visie op inclusie geven zij ook begeleiding aan leerlingen met een verstandelijke belemmering in het regulier onderwijs. Een aantal van deze leerlingen had op dat moment de bovenbouw van de basisschool bereikt. Arduin was aan het verkennen of de stap naar regulier vervolgonderwijs mogelijk zou zijn. Zo kwam die vraag ook bij ons terecht. Daarnaast krijgen we in de nabije toekomst als school te maken met de Zorgplicht. Dat komt er wettelijk aan. Ik heb toen informatiedagen gevolgd van Arduin en we hebben deze ontwikkeling naar de Zorgplicht ook besproken in bijeenkomsten

van zorgcoördinatoren van scholen voor voortgezet onderwijs.

Aanmelding

Toen kwam er de concrete aanmelding van Claudia. Dat stond overigens volkomen los van Arduin. Haar aanmelding was het initiatief van haar ouders. Dan ga je als zorgcoördinator gesprekken voeren met de ambulante begeleider, de ouders en de basisschool. Ik ben ook een keer gaan kijken in groep acht. Ik heb haar geobserveerd in de groep, haar schriftjes ingezien en met de leerkracht gesproken. Op onze school heb ik de aanmelding besproken met de directie. We hebben ook informatie ingewonnen via de werkgroep OIVO (Ondersteuning van Integratie in het Voortgezet Onderwijs), een werkgroep van de VIM. Hans van de Klundert is vanuit de OIVO bij ons op

school geweest. Hij vond dat er op onze afdeling eigenlijk maar heel weinig behoefde te worden aangepast. We zijn in staat een individueel leerprogramma af te stemmen op een leerling. Daar hebben we ook de tijd en ruimte voor.

Onderwijsconcept

We bieden op onze school op twee manieren onderwijs. Ouders en leerlingen maken de keuze voor een van beide afdelingen. Op de ene locatie wordt meer traditioneel klassikaal onderwijs gegeven. Daar lijkt het mij veel lastiger om een leerling met Downsyndroom in te passen. Op onze afdeling echter hanteren wij een ander concept. We werken het grootste deel van de dag met vijftig leerlingen in één lokaal en dan zijn er tegelijkertijd drie leerkrachten en een onderwijsassistent aanwezig. Het voordeel van die manier van werken - ook voor Claudia - is dat je de leerlingen niet als groep hoeft aan te spreken, maar naar een leerling toegaat en vraagt waarmee deze bezig is. De leerlingen werken aan een eigen prestatie. We hebben de lessen geordend in domeinen, bijvoorbeeld 'mens en natuur', 'sport en beweging', 'Nederlands' en 'moderne talen'. Je werkt met een kernteam van docenten en iedereen brengt daarin zijn eigen specialiteit. Een voordeel van onze werkwijze is dat je de hulp voor Claudia, zonder dat dit opvalt, in de groep kunt halen. Er lopen toch al meerdere mensen rond. Dus zij is geen uitzondering als een extra begeleider haar ondersteunt. Er komen ook ambulante begeleiders voor sommige andere leerlingen met hulpvragen, bijvoorbeeld vanwege ADHD, dyslexie of aan autisme verwante stoornissen. Er worden daarnaast workshops gegeven. Daarvoor kunnen leerlingen zich inschrijven, sommige zijn verplicht, andere zijn naar keuze. Tijdens een workshop wordt er in een kleine groep wel klassikale instructie gegeven. Maar de meeste tijd werken leerlingen individueel of met een paar andere leerlingen samen aan een eigen prestatie. Het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS) ondersteunt ons bij deze onderwijsaanpak. Het valt onder het 'natuurlijk leren'.

Ontwikkelingslijnen

Leerlingen worden beoordeeld aan de hand van 28 ontwikkelingslijnen op verschillende gebieden. Binnen zo'n ontwikkelingslijn kan een leerling groeien van 'beginner' naar 'expert'. Voor leerlingen die diplomeerbaar zijn liggen die lijnen vast. Maar bij Claudia kun je eigen lijnen ontwikkelen. Dat is een groot voordeel. Er zit ook wel een nadeel aan de beoordelingswijze. Ouders en leerlingen ervaren een cijfer voor een proefwerk of op een rapport vaak als duidelijker dan wanneer je aangeeft waar de leerling zich bevindt op een

ontwikkelingslijn. Dat betekent niet dat onze werkwijze vrijblijvend is. Je werkt wel degelijk gericht naar bepaalde doelen toe. Kinderen hebben een portfolio waaruit blijkt wat zij hebben geleerd. We werken ook wel wat met toetsen, bijvoorbeeld in het kader van een workshop, maar observaties nemen de belangrijkste plaats in. Alle kinderen hebben een mentor. Een kind vult zijn eigen ontwikkelingslijn in, zelfevaluatie dus. De mentor vult op basis van informatie van de leerkrachten, eigen observaties en bevindingen van opdrachtgevers ook de ontwikkelingslijn in. Opdrachtgevers zoeken wij zo veel mogelijk buiten de school. Bijvoorbeeld, de kinderboerderij gaf als opdracht een insectenhotel maken. Vijf leerlingen hebben dat samen gedaan. De leerkracht observeert of alle kinderen ook echt iets bijdragen. De opdrachtgever beoordeelt het resultaat. Eén keer per zes weken hebben we dan een week waarin alles wordt doorgesproken met de leerling. Kinderen maken keuzes en de consequenties daarvan worden altijd met hen besproken.

Toelating

Op het moment dat de ouders van Claudia en de basisschool aan ons vroegen of zij bij ons zou kunnen worden toegelaten, hadden wij nog geen enkele ervaring met Downsyndroom. Op de basisschool heb ik gekeken hoe Claudia in de groep functioneerde. Is ze in staat contacten te onderhouden? Dat ging goed. Het viel mij eigenlijk erg mee. Met de informatie van de basisschool, de ambulante begeleider en de collega van de school uit Lelystad ben ik naar de directie gegaan. Die stond er open voor. We hebben toen nog gekeken naar de financiering. Welke middelen biedt de Rugzak? Wat moeten we zelf investeren? We hebben een leerkracht van de school, Maria Janssen, gevraagd of deze mentor zou willen worden. Zij was heel enthousiast. De directie, de zorgcoördinator en de beoogde mentor vonden dat de school in principe voldoende expertise in huis had om deze leerling goed onderwijs te kunnen bieden. Er was geen handelingsverlegenheid, mede door alle informatie en door de ondersteuning vanuit de ambulante dienst van Cluster 3. Bij de ambulante begeleider, Marleen van Kooten, konden wij terecht met vragen. We vonden ook dat wij ervaring moesten opdoen, gezien de mogelijke invoering van de Zorgplicht. We hebben toen onderzocht of er draagvlak was binnen het team, niet om de leerkrachten 'toestemming' te vragen voor de toelating, want wij vonden dat de verantwoordelijkheid van de directie. Maar we wilden wel dat leerkrachten aan konden geven, ook apart, of zij er moeite mee hadden. Dat is niet gebeurd.

Voordelen en grenzen

Zelf denk ik dat een reguliere omgeving positief kan uitwerken op de ontwikkeling van een leerling met Downsyndroom. Ik geloof niet dat ieder kind met Downsyndroom zich op onze school prettig zou voelen en op zijn plaats is, maar Claudia duidelijk wel. Bij de beoordeling of wij Claudia konden toelaten hebben we naar een aantal punten gekeken. De leerling moet zich kunnen uitdrukken en taal kunnen begrijpen, zich kunnen redden in een groep, en er moeten ontwikkelingsmogelijkheden zijn op het gebied van schoolvakken. Daarbij zijn we afgegaan op wat de basisschool vertelde.

Afspiegeling van de maatschappij

We zagen niet alleen voordelen voor Claudia, maar ook voor onze eigen school. Het zou ons als team veel leermomenten kunnen bieden. Achteraf merken wij dat het ook bijdraagt aan de sfeer binnen de school. Claudia zit in de kantine, bestelt een broodje, komt aan tafel zitten en loopt door de gang. Kinderen leren dat er een meisje met Downsyndroom is die je gewoon kunt aanspreken. Dat geldt ook voor collega's. Die komen er nu mee in aanraking. Leerkrachten leren dat je een kind met Downsyndroom ook aan de regels kunt - en moet - houden.

Door een leerling met een belemmering te plaatsen word je als school meer een afspiegeling van de maatschappij. Bij een les verzorging gaat het over kinderen met Downsyndroom. En dan staat er één voor je in de kantine. In het begin houden leerlingen zich in. Daarna gaan ze zich gedragen naar de situatie zoals die is. Daar hoort Claudia bij. Ik denk dat leerlingen er ook socialer van worden. In het begin hielden ze op een ietwat geforceerde wijze rekening met Claudia, maar dat wordt na een tijdje natuurlijk.

Open communicatie

We hebben wel nagedacht over mogelijke reacties van ouders van andere leerlingen. Het zou kunnen dat een ouder tegenvallende prestaties van het eigen kind aan de aanwezigheid van Claudia zou kunnen wijten. We wilden dat voorkomen door er open over te communiceren. Op de algemene informatieavonden hebben we de ouders van leerlingen in Claudia's leerjaar geïnformeerd dat we een leerling met Downsyndroom op school hebben en dat die bij ons ook kan leren. In de praktijk hebben we geen negatieve reacties van ouders gekregen.

De ambulante begeleider vanuit het REC is ook een aantal keren op school geweest om medeleerlingen te informeren over Claudia. Wie is Claudia en wat is Downsyndroom? Ze heeft daarover een aantal gesprekken met de klas gevoerd.

In eerste instantie deed Claudia aan

alles mee, gewoon net als andere leerlingen. Maar je merkte dat ze probeerde te 'ontsnappen'. Ze beweerde bijvoorbeeld dat ze vrij had, terwijl ze nog twee uur lessen moest volgen. Door intensieve contacten tussen mentor, ambulante begeleider en ouders, zijn we vrij snel overgegaan op het aanpassen van haar programma. De ambulante begeleider en de mentor stellen, in overleg met ouders en kernteam, voor Claudia leerdoelen op. De leerkrachten van het kernteam zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het geven van het onderwijs aan Claudia. Haar moeder denkt overal bij mee. Dat bedoel ik positief. Claudia doet in de praktijk mee aan sommige van de workshops en ook wel aan gemeenschappelijke prestaties met een klein groepje. Maar soms laten we haar in plaats daarvan werken aan een eigen prestatie. Verder mag zij op bepaalde momenten stage lopen in de kantine. Dat haalt de druk van de ketel. Ze heeft een goed contact met de beheerder van de kantine.

Grenzen stellen

Hoe recht door zee kun je zijn naar een meisje met Downsyndroom toe? Wat is erg? Is het erg als Claudia zomaar de les uitloopt, niet op de juiste plaats is, of bij het uitdrukken van emoties gangbare normen overschrijdt? Ja, dat is wel erg. Want je moet niet te snel denken: 'Ach, dat komt omdat ze Downsyndroom heeft.' Als zij spijbelt door niet op te komen dagen bij een les, dan moet ze net als een andere leerling terugkomen. In het begin vonden collega's het heel moeilijk om haar aan te pakken op haar gedrag. Maar als ze hier op school zit, dan moet ze zich aan de gewone regels leren te houden. Grenzen stellen is belangrijk.

Hoe je reageert op Claudia, zegt natuurlijk ook veel over jezelf. Claudia had bijvoorbeeld een briefje geschreven aan één van de leerkrachten met de tekst 'Je bent een klootzak'. Als je haar vervolgens sanctioneert dan kun je dat doen

Claudia samen met teamleider Joost Timmermans voor het Goese Lyceum.

omdat je gekrenkt bent, of omdat je haar wilt leren dat er een grens is. De manier waarop je reageert kan je ook veel leren over jezelf. Dat is reflectie en dat is gezond. De inclusie is wel kwetsbaar. Je bent afhankelijk van personen, van wat de ambulante begeleider, de mentor, ouders en leerkrachten in huis hebben aan expertise en vaardigheden. Dat had ook anders kunnen uitpakken.

Stages

Volgend jaar blijft Claudia nog in de onderbouw. We twijfelen eraan of we haar in de bovenbouw, de derde en vierde klas, goed kunnen laten meedraaien. De bovenbouw is namelijk sterk examengericht. Volgend jaar willen we haar een externe stage laten lopen. We denken aan bijvoorbeeld een volledige dag per week om mee te starten. Dan kunnen we het eventueel in de loop van het jaar gaan uitbouwen.

Fantasie en werkelijkheid

Claudia zit hier nu bijna twee jaar op school. Er blijkt eigenlijk niet zo gek veel speciaals nodig te zijn om haar zich hier te laten ontwikkelen. Ik zou hier zo twintig kinderen kunnen noemen waarvoor we meer speciale dingen moeten doen, waarvoor meer extra zorg en tijdsinvestering van mentoren nodig is. Er zitten kinderen op school met allerlei problematieken waarmee wij moeilijk kunnen omgaan. Downsyndroom is bij voorbaat zichtbaar. En dan blijkt fantasie en werkelijkheid niet overeen te komen. De fantasie is dat het heel veel extra werk kost, en dat een reguliere school niet werkt voor zo'n kind. De werkelijkheid is dat het wel kan, dat Claudia echt een plek heeft op onze school en zich daar goed ontwikkelt. Dat wil niet zeggen dat Claudia diplomeerbaar is. Daar richten we ons niet op. Ze heeft haar eigen leerdoelen, maar daaraan kan goed gewerkt worden binnen onze school. Als een reguliere school voor voortgezet onderwijs de vraag krijgt om een leerling met Downsyndroom te plaatsen, dan zou ik het volgende adviseren. Ga kijken op de basisschool en bij scholen voor voortgezet onderwijs die al ervaring hebben. Als leerkrachten dat willen mogen ze ook bij ons op school komen kijken.'

Down Ahead

Over integratie in het voortgezet onderwijs heeft de SDS een informatieve film gemaakt met de titel 'Down Ahead', te bestellen via onze website. Informatie over de in de interviews genoemde werkgroep OIVO van de VIM, een werkgroep van ouders en leerkrachten die zich bezig houden met de ondersteuning van integratie in het voortgezet onderwijs, kunt U vinden op <http://www.vim-online.nl/Site/Voortgezetonderwijs.htm>. Daar vindt u ook informatie over de orthotheek van het Seminarium voor Orthopedagogiek. Hierin is aangepast lesmateriaal voor het voortgezet onderwijs te vinden. Verder kunt u een aantal voorbeelden van aangepaste werkbladen voor zaakvakken en voor zorghulp downloaden vanuit het SDS-archief (archief onderwijskundige aanpassingen) op de site van de SDS.

